

Motion till riksdagen 2008/09:kd100 CS

av Stefan Attefall m.fl. (kd)

med anledning av prop. 2008/09:80 Äktenskapsfrågor

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
Förslag till riksdagsbeslut.....	2
Sammanfattning.....	2
Bakgrund	4
Äktenskapets historik.....	5
Familje- och barnperspektivet	7
Begreppet äktenskap och dess symbolvärde.....	8
Religionsfrihet	9
Remissvaren	10
Civilrättsligt reglerad samlevnad.....	13
Flera remissinstanser för denna ordning.....	14
Vigselrätten.....	16
Frivillig Vigselrätt.....	17
Vigselplikt.....	17
Avskaffad vigselrätt.....	18
Vad har utredningen sagt?	18
Propositionens ställningstagande.....	19
Vår sammanvägda åsikt gällande vigselrätten.....	19
Internationellt	20

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda införandet av en civilrättsligt reglerad samlevnad, förslagsvis kallad Giftermålsbalk, och skilja begreppet äktenskap från den strikt rättsliga ordningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening, under förutsättning av bifall till yrkande 1, vad som anförs i motionen om att religiösa samfund inte skall ha vigselrätt samt att eventuella välsignelseakter varken kan eller ska regleras av statsmakten.

Sammanfattning

Kristdemokraternas grundläggande inställning i frågan om könsneutrala äktenskap är att nuvarande ordning fungerar väl och att den inte behöver förändras. Det föreligger heller ingen diskriminering eftersom det inte föreligger någon juridisk skillnad mellan äktenskap och partnerskap. Äktenskap mellan en man och en kvinna är en samlevnadsform som existerat under lång tid och som är den över tid stabilaste formen för att säkra barns rätt till omsorg från båda sina biologiska föräldrar.

I kravet på könsneutrala äktenskap betonas att gällande lagstiftning kan uppfattas som diskriminerande eftersom den är uppdelad i äktenskap för olikkönade parrelationer och partnerskap för samkönade. Mot bakgrund av de starka känslor som finns i frågan om könsneutrala äktenskap finns det anledning för alla parter att överväga vilka lösningar som både kan vara långsiktigt hållbara och så långt som möjligt tillgodose de olika ingångsvärden som finns i frågan. Kristdemokraterna är beredda att medverka till en sådan konstruktiv lösning.

För att finna en konstruktiv lösning som respekterar de olika ingångsvärden som finns i denna fråga föreslår Kristdemokraterna i denna motion ett förslag till en ny juridisk ordning för samlevnad mellan två vuxna personer. Förslaget har sin grund i förhållandet att kyrka och stat numera är åtskilda och innebär att myndighetsutövningen i detta sammanhang förbehålls staten.

Regleringen sker, enligt förslaget, genom införande av en civilrättslig samlevnadsbalk, förslagsvis benämnd Giftermålsbalk. Begreppet äktenskap tas bort från lagstiftningen. Både par av olika och av samma kön får enligt denna reglering gifta sig genom en registrering. Rättsverkningarna är knutna till registreringen och är desamma i båda fallen. I myndighetsutövningen görs alltså ingen åtskillnad mellan sam- och

olikkönade par. Myndighetsutövningen förbehålls det offentliga och utövas inte av religiösa samfund eller andra institutioner eller personer vid sidan härav.

Välsignelseakter i skilda former och andra ceremonier i sammanhanget blir en fråga för kyrkor, samfund och andra sammanslutningar och självklart för parterna själva. Staten kan och bör inte ha något inflytande över hur människor väljer att manifesteras sin kärlek och få den välsignad. Därmed är också religionsfriheten respekterad.

Införandet av civilrättsligt reglerad samlevnad är ett sätt att garantera att alla par som vill gifta sig behandlas lika och är också en rimlig konsekvens av delningen mellan kyrka och stat. Genom att återföra äktenskapsbegreppet till det civila samhället respekterar vi dess djupa kulturella och religiösa innebörd.

I flera andra länder gäller redan civilrättsligt reglerad samlevnad. I exempelvis Spanien, Frankrike, Tyskland och Brasilien sker först en civilrättslig registrering och därefter eventuellt en religiös välsignelseceremoni.

Bakgrund

Våren 2004 beslutade riksdagen att tillsätta en parlamentariskt sammansatt utredning för att förutsättningslöst söka skälen för och emot en könsneutral äktenskapsbalk. Vid omröstningen i riksdagen röstade den kristdemokratiska riksdagsgruppen enhälligt nej till att tillsätta utredningen med motiveringen att det nuvarande systemet fungerar väl. Den moderata riksdagsgruppen lade ner sina röster, förutom två ledamöter som röstade nej och två som röstade ja. Även i andra riksdagsgrupper fanns en viss diskrepans i uppfattningen kring behovet av att tillsätta utredningen. En av socialdemokraternas och en av centerpartiets ledamöter avstod från att rösta och en av centerpartiets ledamöter liksom två av folkpartiets ledamöter röstade nej. Övriga ledamöter i dessa tre partigrupper, liksom samtliga ledamöter från v och mp, röstade ja till utredningen.

Den 27 januari 2005 beslutade den socialdemokratiska regeringen tillsätta utredningen (dir 2005:6). I utredningens uppdrag ingick också att ta ställning till formerna för ingående av äktenskap:

”Utredaren skall utreda formerna för ingående av äktenskap civilt. Det gäller både om utredaren föreslår ett generellt system med civiläktenskap och om förslaget är att den civila vigseln skall vara ett alternativ till vigsel genom samfund. En fråga för ingående av äktenskap i civil ordning är om det finns anledning att knyta uppkomsten av ett äktenskap till något annat än en vigsel, t.ex. en registrering.”.

Trots riksdagsbeslutet att tillsätta en parlamentarisk utredning utsåg den socialdemokratiska regeringen en ensamutredare, f.d. justitiekansler Hans Regner. Samtidigt tillsattes två referensgrupper. En med representanter för riksdagspartierna och en med företrädare för olika trossamfund. Den nu sittande alliansregeringen ärvde den ännu icke färdiga utredningen.

Den 21 mars 2007 överlämnade Hans Regner sitt slutbetänkande *Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor* (SOU 2007:17) till regeringen. Betänkandet föreslog en könsneutral äktenskapsbalk, det vill säga att två personer ska kunna ingå äktenskap oavsett könstillhörighet. När det gäller vigsselfrågor föreslog utredningen inga större förändringar. Utredaren föreslog också att lagen om registrerat partnerskap ska upphöra att gälla, och att registrerade partnerskap ska omformas till äktenskap, när den nya äktenskapslagstiftningen träder i kraft. Betänkandet var ute på remiss till i mitten av januari 2008.

Av utredningsdirektivet framgick att uppdraget var att ”ta ställning till om par av samma kön bör kunna ingå äktenskap” samt att ”göra en grundlig analys av frågan och redovisa samtliga skäl som talar för och emot detta”. Vad som emellertid inte uppmärksammats i debatten är att utredaren befriade sig själv från själva utredningsuppdraget. I stället uppfattade utredaren uppdraget som att han inte skulle göra ”en analys i vedertagen mening”. Han menade däremot att han skulle göra en bedömning (s. 219). Resultatet blev ett ofullständigt och närmast godtyckligt referat av skäl för och emot, ”som framförts från ledamöter i utredningens referensgrupper, från deltagarna i utredningens hearings, i den allmänna debatten och i olika andra sammanhang” (s. 221). Någon systematisk inventering och redovisning av de argument som förts fram i den svenska och internationella debatten och den vetenskapliga litteraturen redovisas således inte. Vi anser således inte att utredningsuppdraget är slutfört enligt kommittédirektivets intentioner.

Utredaren fick också i uppdrag att utreda och analysera en civiläktenskapsmodell. Inte heller detta har utredaren gjort på det grundliga sätt man borde kunna förvänta sig.

Kristdemokraterna delar inte utredningens slutsats att svensk äktenskapslagstiftning ska göras könsneutral. De skäl som åberopas är varken relevanta eller tillräckligt starka för en så genomgripande samhällsförändring. Kristdemokraternas hållning har under processen varit att en ordning som fungerat väl inte behöver förändras.

Kristdemokraterna är dock villig att finna en långsiktig lösning som tillgodoser breda grupper av befolkningen med olika ingångsvärden i frågan.

Äktenskapets historik

Äktenskapet har en världsvid utbredning och sträcker sig så långt tillbaka i historien som vi har skriftliga vittnesbörd. Som institution har äktenskapet i samhällen över hela världen fyllt och fyller fortfarande en rad viktiga funktioner. Det skapar en ram för reproduktion och barnuppfostran. Vidare innebär äktenskapet som regel gemensamt boende och egendomsgemenskap. I vår kulturkrets omfattar äktenskapet en kvinna och en man, *monogami*. I vissa andra kulturkretsar förekommer *polygami*, dvs. äktenskap med en man och flera fruar, *polygyni*, eller, mer sällan, en kvinna och flera män, *polyandri*.

I västvärlden har äktenskapet en stark religiös dimension, vilket lätt kan skymma den filosofiska och naturrättsliga grund äktenskapet hade i de antika grekiska och romerska civilisationerna. För Aristoteles (384 f.Kr.-322 f.Kr.) motiverades den heterosexuella

tvåsamheten av dels en nödvändig gemenskap för mänsklighetens fortbestånd, dels en inneboende, naturlig - i betydelsen ändamålsenlig – och obändig kraft att ge liv åt barn och också engagera sig mer i och för egna än andras barn. I romersk rätt hörde äktenskapet till den naturrättsliga grunden för civilrätten. Den ändamålsenliga föreningen av en man och en kvinna i syfte att alstra och fostra barn var i romersk rätt ett livsåtagande och skapade familjen som en grundläggande enhet i samhällsbygget.

Först med den kanoniska äktenskapsrätten gavs en teologisk motivering för äktenskapet, som också förklarades vara ett sakrament, dvs. ett heligt tecken eller medel, som Gud använder för att förmedla nåd och kraft. Genom inte minst teologen och filosofen Thomas av Aquino (ca 1225-1274) knäslattes också rent rationella och filosofiska skäl till äktenskap mellan en man och en kvinna.

Om vi nu förflyttar framställningen till svenskt tidigt 1900-tal, infördes 1908 systemet med en generell möjlighet att välja mellan borgerlig och kyrklig vigsel. I samband med detta diskuterades om äktenskap endast borde få ingås borgerligt och att de par som önskade därefter skulle kunna bekräfta äktenskapet genom en ceremoni med till exempel religiöst innehåll. En sådan ordning ansågs på ett klarare sätt ge uttryck för äktenskapet som ett icke-religiöst rättsförhållande men infördes trots detta inte. Det ansågs då vara opraktiskt. Nuvarande ordning där även fria trossamfund kan få vigselrätt och där sådan vigsel erbjuds parallellt med borgerlig vigsel är dock inte äldre än från 1951. Vigselrätten har därefter inte förändrats.

År 1987 ersattes 1920 års giftermålsbalk av äktenskapsbalken. De stora förändringarna gällde reglerna om bodelning som framförallt syftade till att stärka den ekonomiskt svagare parten, ge uttryck för strävandena om jämställdhet mellan kvinnor och män samt värna om makarnas självständighet gentemot varandra. I och med införandet av äktenskapsbalken infördes även lagen om sambors gemensamma hem. Bakgrunden till lagen var att allt fler kvinnor och män bodde tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden utan att vara gifta. De som skulle upptas i den nya lagen skulle därför så långt som möjligt vara lika dem som gällde för gifta. På så sätt hoppades man uppnå en mjuk övergång mellan äktenskapsliknande samboende och äktenskap.

Lagen om registrerat partnerskap kom år 1994 efter ett utskottsinitiativ i riksdagen. Det registrerade partnerskapet är ett statusförhållande, som kommer till stånd genom parternas avtal, som stadfästes genom en borgerlig myndighets beslut.

År 2000 skildes Svenska kyrkan från staten men reformen innebar inte någon ändring av vigselrätten. Den till privaträttsliga subjekt delegerade myndighetsutövningen kvarstod oförändrad.

Familje- och barnperspektivet

Familjen är den grundläggande gemenskapen i samhället. Familjer fungerar som dynamiska små enheter, där människor utvecklas och mognar i kontinuerlig gemenskap med andra familjemedlemmar. Vi menar att människor i grunden mår bäst i små gemenskaper. I den lilla gemenskapen som en familj utgör får familjemedlemmarna möjlighet att möta kärlek, omtanke och förståelse, men också ställas inför krav och ta ansvar. Familjens särskilda ändamål och uppgift är att skapa goda uppväxtförhållanden för barnen. Föräldrarna har både lagliga och moraliska skyldigheter mot sina barn samtidigt som barnen har motsvarande rättigheter gentemot sina föräldrar. Statens uppgift är att värna om dessa gemenskapers existens och betingelser så att deras inbördes skyldigheter och rättigheter kan förverkligas. Det offentliga har enligt subsidiaritetsprincipen skyldighet att ingripa och exempelvis skydda ett barn om inte dess rättigheter respekteras.

Kristdemokraterna vill skapa ett samhälle där barnen har så bra uppväxtvillkor som möjligt. Att värna om familjen och de små gemenskaperna är ett viktigt medel för detta. Samtidigt är det viktigt att markera att barn har rätt till en god uppväxt oavsett vilken relation föräldrarna har, eller om de biologiska föräldrarna saknas. Men vi vet också att det för ett barn är generellt sett bäst att växa upp med föräldrar som lever i en stabil och långvarig relation, och statistisk visar att äktenskap mellan en man och en kvinna är den mest stabila samlevnadsformen.

Familjen är den naturliga och grundläggande byggstenen i ett gott samhälle. Det är med den principen som föräldra- och äktenskapsbalken byggts upp i vår civilrätt. Det är också denna grundläggande syn som ligger bakom FN:s barnkonvention och FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Där stadgas att familjen utgör ”den naturliga och grundläggande enheten i samhället och äger rätt till skydd från samhället och staten” (artikel 16). FN:s barnkonvention stadgar att barnet ”så långt det är möjligt, [skall ha] rätt att få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdat av dem” (artikel 7:1). I alla civilisationer och samhällen har äktenskapet i detta avseende utgjort ett erkännande av den unika sociala och biologiska verklighet vi alla är avhängiga av, nämligen att föreningen mellan en man och en kvinna – en pappas och en mammas arvsanlag – är

varje människas ursprung och grunden för det mänskliga samhällets fortlevnad. Äktenskapet mellan man och kvinna är den institution som bäst tillvaratar barnets rättigheter.

Dagens ordning med partnerskap och äktenskap sida vid sida har samtidigt gett homosexuella par samma juridiska skydd, rättigheter och skyldigheter.

Föräldrabalken betonar föräldrarnas ansvar för sina barn, och barnens rättigheter gentemot sina föräldrar, oavsett om de lever tillsammans eller inte. Barn kommer till och växer upp under många olika omständigheter. Barn mår bra och far illa i vårt samhälle i alla möjliga strukturer. Men riksdagen som lagstiftare måste ha några principer i botten för vilka sammanhang och strukturer som anses – allt annat lika – vara de bästa för barnens uppväxtvillkor. För kristdemokraterna är det barnets rätt till sitt biologiska ursprung och barnets rätt till sin mamma och pappa som måste respekteras i lagstiftningen. På detta synsätt vilar också FN:s barnkonvention.

Naturligtvis är det så att sexuell läggning inte avgör om någon kan vara eller faktiskt är en bra förälder. Det som är viktigt är att det inte skapas en lagstiftning som aktivt klipper av barnen från deras biologiska ursprung. Det vanliga är också att barn i homosexuella sammanhang har nära kontakt med båda biologiska föräldrarna samtidigt som en god kontakt finns med den partner som lever ihop med pappan eller mamman. Det är en relation som kan vara av stort värde för barnet men som inte bör leda till långtgående juridiska konsekvenser där de juridiska eller moraliska skyldigheterna och rättigheterna mellan de biologiska föräldrarna och barnet klipps av.

Flera remissinstanser fokuserar på detta och delar kristdemokraternas kritik att utredningen är bristfällig då den inte utrett alla delar och inte tagit barnperspektivet i tillräckligt beaktande.

Utredaren slår i sitt betänkande fast att det juridiskt inte kan sägas vare en mänsklig, universell rättighet för par med samma kön att ingå äktenskap. Inte heller använder han sig av diskriminering som ett skäl i sin argumentation, trots att det använts flitigt i debatten. Det skäl han åberopar för att föreslå en könsneutral definition av äktenskapet i lagstiftningen är istället att han vill använda äktenskapets högre symboliska värde för att skapa större acceptans för homosexuell samlevnad i samhället.

Begreppet äktenskap och dess symbolvärde

Utifrån filosofiska, kulturella eller religiösa bevekelsegrunder betonar en stor del av svenska folket och många sammanslutningar – däribland samtliga trossamfund inom

Sveriges kristna råd – vikten av att värna det unika i just relationen mellan en man och en kvinna som i dag inryms i begreppet äktenskap. Det är viktigt att skilja på å ena sidan äktenskapets rättsliga innebörd och å andra sidan dess kulturella, religiösa och sociala aspekter. Äktenskapet definieras ibland som ”en gemenskapens institution”. Det är på en och samma gång en djup persongemenskap och ett lagligt reglerat avtal mellan en kvinna och en man.

Definitionen har inte varit gripen ur luften utan går tillbaka till äktenskapsbalken i Sveriges rikets lag. Äktenskapet som en monogam persongemenskap presenteras i lagens inledande paragrafer: ”Äktenskapet ingås mellan en kvinna och en man. De som har ingått äktenskap med varandra är makar. Makarna skall visa varandra trohet och hänsyn. De skall tillsammans vårda hem och barn i samråd verka för familjens bästa” (1 kap, 2-3§§).

Begreppet äktenskap har i grunden ett religiöst ursprung. Det har funnits längre än svensk äktenskapslagstiftning. Vi måste se betydelsen av att värna de religiösa samfundens rätt att själva definiera innehållet i centrala teologiska begrepp och ceremonier.

Äktenskap ingås enligt svensk lag genom vigsel och partnerskap genom registrering. Trots namnskillnaden är akterna likformiga. Vid vigseln skall kvinna och man samtidigt närvara, och samma bestämmelser gäller vid registrering. Båda akterna förutsätter närvaro av vittnen. I båda fallen skall de berörda parterna var för sig avge sitt samtycke. Det avtal som därigenom upprättas stadsfästs genom den som förrättar vigseln respektive registreringen.

I Hans Regners utredning sägs att det inte finns någon juridiskt nämnvärd skillnad mellan äktenskap och partnerskap. Dock slår utredaren fast att äktenskapet som begrepp får anses ha ett högre symbolvärde än partnerskap. I utredningen talas det också om två slags syn på äktenskapet; dels äktenskapsrätten, dels familjebildningen som social institution. Utredaren säger att det är äktenskapsrätten som ska vara det som står i fokus av dessa två. Rena känslökäl skall lämnas åt sidan. Utredare drar dock slutsatsen just tvärt emot detta och föreslår en könsneutral äktenskapsbalk av känslomässiga skäl, på grund av äktenskapsbegreppets ”högre symbolvärde”.

Religionsfrihet

Religionsfriheten är en mänsklig rättighet. Till religionsfriheten knyter FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna även så grundläggande friheter som tanke- och

samvetsfrihet. Artikel 18 i FN-deklarationen lyder: ”Envar har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och att ensam eller i gemenskap med andra offentligt eller enskilt utöva sin religion eller tro genom undervisning, andaktsövningar, gudstjänst och iakttagande av religiösa sedvänjor.”.

I Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna framgår att var och en har rätt till religionsfrihet och att denna rätt innefattar frihet att utöva sin religion genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer. Enligt konventionen får inskränkningar av religionsfriheten enbart ske i lag och de måste vara nödvändiga bland annat med hänsyn till skyddet för allmän ordning, hälsa eller moral.

Religiösa samfund ska ha rätten att bestämma över sig själva, det är grundlagsfäst. Staten ska inte gå in och bestämma vilka som får viga sig hos de religiösa samfunden. I Regeringsformen 2. Grundläggande fri- och rättigheter, stadgas i paragraf 1 såväl yttrandefrihet som religionsfrihet. Religionsfriheten är enligt svensk grundlag en så kallad absolut rättighet. Detta innebär att religionsfriheten såsom den definieras i RF 2:1 – ”frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion” – inte får inskränkas.

Äktenskapet och vigselgudstjänsten bygger inom alla religioner på en djup övertygelse. Inom såväl romersk katolska kyrkan som de ortodoxa kyrkorna betraktas äktenskapet som ett sakrament. För samtliga trossamfund inom Sveriges kristna råd är äktenskapet per definition en förening mellan en man och en kvinna enligt deras yttrande till utredningen.

Äktenskapet och dess ingående tillhör religionsutövningen och iakttagandet av religiösa sedvänjor.

Trots detta har det av flera politiska partier och organisationer framförts krav att kyrkor ska tvingas att viga par av samma kön till äktenskap, i uppenbar konflikt med deras religion och tro. Detta går inte att förena med respekt för den universella mänskliga rättighet som religionsfriheten utgör. De krav som höjs från framförallt dagens politiska opposition tyder på att en förändrad majoritet i Sveriges riksdag skulle leda till att en sådan vigselplikt införs som bryter mot religionsfriheten.

Remissvaren

Flera remissinstanser var kritiska till den statliga utredningen och delade inte utredarens förslag. Sveriges Kristna råd, med 27 medlemskyrkor och som representerar cirka 8 miljoner medlemmar, motsätter sig i och för sig inte att äktenskapsbalkens och

partnerskapslagens bestämmelser sammanförs i en gemensam lag men avstyrker att begreppet äktenskap används för par där personerna är av samma kön.

Trossamfunden framhåller att homosexuella inte ska diskrimineras, men anser inte att principen om likabehandling av homosexuella och heterosexuella nödvändigtvis innebär att samma benämning måste användas. Att kalla samlevnadsformer som skiljer sig åt i vissa avseenden vid olika namn är inte att diskriminera. Det finns en lång tradition att använda ordet äktenskap för relationen mellan man och kvinna, och enligt kyrkorna kommer det även i framtiden att behövas två begrepp för att benämna homosexuell respektive heterosexuell samlevnad. Då är det bättre att i lagstiftningen slå fast begrepp som är tydliga och inte diskriminerande.

Termen äktenskap används även internationellt som benämning för relationen mellan en man och en kvinna. Flera av de samfund som yttrar sig anser att det finns en risk att det skulle vara svårt för personer som nyligen har flyttat till Sverige att ta till sig ett könsneutralt äktenskapsbegrepp. Det finns därmed en risk att dessa grupper fjärrar sig från andra delar av samhället om en ny definition införs i lagstiftningen.

Bland annat Svenska Alliansmissionen, Evangeliska Frikyrkan, Frälsningsarmén och Romersk-katolska kyrkan understryker att en utvidgning av äktenskapsbegreppet kan leda till krav på ytterligare ändringar, till exempel att månggifte ska godtas – ett krav som i dag också har börjat lyftas fram av vissa intresseorganisationer och politiska ungdomsförbund.

Teologiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet framhåller att det inom många trossamfund finns en specifik förståelse av äktenskapsbegreppet, som utesluter samkönade relationer. En konsekvens av utredningens förslag är därför att samhällets och trossamfundens förståelse av begreppet i flera fall kommer att skilja sig åt. Detta gäller på många sätt redan i dag då många trossamfunds uppfattningar i olika frågor skiljer sig från innehållet i svensk rätt. Uppfattningen inom olika religioner om samkönade relationer är inte heller entydig. Nämnden påpekar att förslaget kan få konsekvenser för vissa trossamfunds internationella relationer vilket kan påverka viljan att ansöka om vigselrätt.

När det gäller frågan om ordet äktenskap bör användas för relationer mellan personer av samma kön går meningarna inom Svenska kyrkan isär. En majoritet av stiftens förordar att begreppet äktenskap förbehålls relationen mellan man och kvinna. Den oenighet som finns har sin grund i att det utifrån teologiska argument är möjligt att resonera på olika sätt. Enligt Kyrkostyrelsen är det angeläget att finna en

begreppsbyggnad som är förankrad i svensk tradition och som olika kyrkor och samfund kan ställa sig bakom. Det finns en lång tradition av att använda begreppet äktenskap för relationen mellan en man och en kvinna, och den ändrade lagen föreslås därför få namnet samlevnadsbalk. Liknande synpunkter har Svenska Baptistsamfundet, Metodistkyrkan i Sverige och Svenska Missionskyrkan, som framhåller att en gemensam beteckning inte innebär en garanti för lika värde av två skilda samlevnadsformer.

Fler remissinstanser tycker inte att det räcker med denna enmansutredning för att ändra den rådande ordningen och tycker att utredningen inte vägt alla argument eller gjort konsekvensanalyser. Flera framför också att denna fråga bör lösas genom en folkomröstning eller en ny bredare parlamentarisk utredning.

Romersk-katolska kyrkan skriver i sitt remissvar: ”Den bristande analysen av de centrala frågeställningarna samt de skiftande utgångspunkter från vilka resonemanget förs har emellertid medfört att regeringen inte ges något underlag för en bedömning av sakfrågan”.

Ett stort antal spontanremisser har inkommit, med en övervikt för att äktenskapsbegreppet ska bevaras i sin nuvarande form i lagstiftningen. Det har funnits ett stort folkligt engagemang i frågan.

Flera remissinstanser ser det som problematiskt att såsom utredningen föreslår omvandla alla partnerskap till äktenskap.

Hovrätten över Skåne och Blekinge anser att frågan om övergångsordning bör bli föremål för ytterligare överväganden. HomO och Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet menar att det finns bärande skäl som talar emot den övergångsordning som utredningen föreslår. Såväl HomO som Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet påpekar att det finns par som i dag lever i registrerat partnerskap men som inte kan tänka sig äktenskapet som samlevnadsform. Enligt HomO bör en övergångsordning införas som innebär att partnerskapslagen fortsätter att gälla för dem som redan ingått partnerskap enligt den lagen. Samtidigt bör, enligt HomO, de registrerade partner som så önskar beredas tillfälle att genom ett förenklat administrativt förfarande få sitt partnerskap transformerat till ett äktenskap. Fakultetsnämnden påpekar att det finns svenska medborgare som ingått partnerskap utomlands där det torde vara uteslutet att med lag omvandla partnerskap till äktenskap i Sverige. Vidare framför Fakultetsnämnden att det hade varit önskvärt att det reflekterats kring alternativet att även framöver ha kvar institutet registrerat partnerskap, vid sidan av äktenskapet, enligt nederländsk modell.

Bland de remissinstanser som är positiva till utredningens förslag framförs uppfattningen att nuvarande lagstiftning är särbehandlande eller kan uppfattas som särbehandlande. HomO skrev att det saknas objektivt godtagbara skäl för att bibehålla äktenskapslagstiftningen såsom exklusiv för heterosexuella. RFSL framhåller att äktenskap som juridisk definition är till för alla oavsett sexuell läggning. Humanisterna menar att lagen om registrerat partnerskap per definition är diskriminerande eftersom den särskiljer människor utifrån sexuell läggning.

Civilrättsligt reglerad samlevnad

Den statlige utredaren Hans Regners uppdrag var förutom att ta ställning till frågan om par av samma kön bör kunna ingå äktenskap, också att ta ställning till frågan om äktenskap endast bör få ingås civilt. Den senare frågan har inte getts samma utrymme. Två argument som förs fram för att trossamfunden inte bör ha kvar sin vigselrätt är att Svenska kyrkan numera har skilts från staten och att staten bör vara neutral i religiösa frågor. Det hävdas också att för det fall ett system med endast civilrättslig samlevnad införs skulle det på ett klarare sätt komma till uttryck att äktenskapet utgör ett rent civilrättsligt förhållande.

Eftersom registrerat partnerskap idag ger i stort sett samma rättsverkningar som ett heterosexuellt äktenskap behövs i och för sig inte två lagstiftningar. Man bör också i möjligaste mån undvika särlagstiftning. Det kan därför finnas skäl att ha en gemensam lagstiftning utan att för den skull begreppen behöver omdefinieras. *Kristdemokraterna föreslår att äktenskapsbalken ersätts med en civilrättslig samlevnadsbalk, förslagsvis kallad Giftermålsbalk, som gäller lika för hetero- och homosexuella par.* Därmed skiljer man på den strikt rättsliga ordning som staten ska reglera, och kyrkornas ceremoni som har starka filosofiska, traditionella och religiösa dimensioner. Rent praktiskt innebär det att alla par som vill gifta sig går till en myndighet och registrerar det juridiska förbundet. Därefter inramar varje par giftermålet på det sätt som de själva önskar. Det kan vara allt från ett stort kyrkbröllop, en profan ceremoni eller till att man nöjer sig med själva registreringen.

En civilrättslig lösning innebär att staten bistår människor med att juridiskt reglera sin samlevnad och skapa trygga juridiska förhållanden i parrelationer. Detta gäller både hetero- och homosexuella par. När man registrerat sin samlevnad hos exempelvis skattemyndigheten eller länsstyrelsen, är det vars och ens ensak att välja om och i så fall hur man utåt vill manifesteras detta. Det kan vara en kyrklig eller profan vigsel, en

bröllopsfest eller på andra sätt. Detta innebär att man separerar ett i grunden religiöst begrepp som äktenskapet från lagstiftningen, och lämnar tillbaka begreppet till det civila samhället. Samtidigt erbjuder lagen samma möjligheter till juridiskt skydd för alla par.

En civilrättslig lösning är en konstruktiv lösning som kan uppnå alla parterers mål, nämligen att åstadkomma en enhetlig könsneutral lagstiftning, samtidigt som äktenskapet som begrepp lämnas utanför lagstiftningen. Det gäller att hitta en lösning som bygger på respekt för de olika åsikter som finns i denna fråga. Vår lösning bygger på det faktum att det finns många människor som har tydliga uppfattningar, både för och emot en könsneutral äktenskapslagstiftning. Dels har vi dem som utifrån filosofiska, traditionella eller religiösa bevekelsegrunder betonar vikten av att värna det unika i just relationen mellan en man och en kvinna som idag inryms i begreppet äktenskap. Dels dem som hävdar att det faktum att homosexuella och heterosexuella parrelationer har olika benämningar är en diskriminering.

Vi menar att istället för att genomdriva en lag som riskerar leda till splittring och framtida svårigheter bör vi stifta en lag som tillgodoser kraven på likabehandling och den religiösa och filosofiska övertygelsen om äktenskapets innebörd. Vi får på så sätt en lag som fullt ut respekterar de båda olika synsätten i denna fråga, och som därmed får legitimitet hos båda grupperna. Det här systemet finns i flera länder i Europa, till exempel i Frankrike, Tyskland och Spanien.

I avvaktan på den föreslagna utredningen ska nuvarande ordning kvarstå.

Flera remissinstanser för denna ordning

Flera remissinstanser; Svenska missionskyrkan, Svenska Baptistsamfundet, Metodistkyrkan i Sverige, Humanisterna, Hovrätten över Skåne och Blekinge och RFSU - Riksförbundet för sexuell upplysning föreslår att civilregistrering ska införas i Sverige. Evangeliska Fosterlandsstiftelsen uttalade att om utredningens förslag går igenom bör civilregistrering införas.

Många remissinstanser anser också att utredaren inte utrett alternativet om civilregistrering vilket ingick i utredningsuppdraget. Svenska Missionskyrkan skriver att ”Vi är utomordentligt kritiska mot utredningens brist på ett reellt alternativ för obligatoriskt civilrättsligt giftermål och hur det skulle praktiskt kunna lösas samt förhålla sig till många människors önskan att skapa högtidlighet och fest”.

Hovrätten över Skåne och Blekinge skriver ”att den nuvarande ordningen ger upphov till en mängd problem”. ”Det finns enligt hovrättens mening all anledning att i stället

försöka skapa ett system som är hållbart på lång sikt. Detta talar mycket starkt för ett införande av obligatoriskt civiläktenskap”.

RFSU anför i sitt remissvar ”Stat och kyrka skildes åt år 2000 vilket innebär att kyrkan inte längre är en statlig institution och heller inte per automatik utför statligt myndighetsutövande. Enligt den rådande ordningen delegeras möjligheten att viga personer till trossamfund. Dock finns det inga krav på att trossamfunden ska viga samkönade par. Detta krav finns däremot på personer som får rätt att utföra borgerliga vigslar. Enligt RFSU är därför uppgiften att viga människor istället en arbetsuppgift för staten som registrerar både samkönade och olikkönade par. På så sätt försvinner risken för diskriminering av samkönade par. Däremot ska det efter det juridiska förfarandet stå varje par fritt att välja ceremoni, religiös eller annan. RFSU kan hålla med om att det inte är befogat att tvinga trossamfund skilda från staten att utföra handlingar som strider mot deras övertygelser, men då är det inte heller befogat att låta dem utöva statlig makt. För att undkomma den intressekonflikt som uppkommer liksom diskriminering menar RFSU att den bästa lösningen är att skilja äktenskapet från kyrkan genom att endast tillåta civilrättslig registrering som juridiskt bindande.”.

Humanisterna anför i sitt remissvar att de menar ”att civiläktenskap ska vara den enda juridiska bindande formen för äktenskap. Det främsta skälet till detta är att garantera alla pars likabehandling.” De fortsätter ”I många länder världen över gäller civiläktenskap. Bland dessa noteras särskilt Spanien som trots katolska kyrkans starka inflytande införde könsneutrala civiläktenskap 2005”.

HomO skriver i remissvaret att det inte är emot utredarens förslag men att ”Det kan dock finnas skäl att i framtiden återkomma till frågan om obligatoriskt civiläktenskap för alla som vill gifta sig”.

I debatten som varit efter att kristdemokraterna presenterade sitt förslag om en civilrättslig registrering har framkommit att förslaget har ett mycket brett samhälleligt stöd från ledamöter i andra partier, olika organisationsföreträdare, ledarskribenter, muslimer, kristna med flera.

Redan i en statlig utredning från 1984 *Homosexuella i samhället* (SOU 1984:63) nämndes denna ordning: ”Om de homosexuella i framtiden skall kunna behandlas lika med dem som idag är gifta med varandra är det nödvändigt att någon form av civil registrering genomförs som ensamt konstituerande för de rättsverkningar som idag blir följderna av en kyrklig eller borgerlig vigsel. En sådan registrering, som beträffande

man och kvinna finns i vissa länder, berör inte den kristna synen på äktenskapet. Att utreda om en sådan registrering faller emellertid utanför våra direktiv.”

RFSL, Riksförbundet för sexuellt likaberättigade, där nuvarande Homöombudsmannen Hans Ytterberg då var förbundsordförande, drev också linjen om civilregistrering.

Det har lagts flera motioner under allmänna motionstiden med förslag om att införa civilrättsligt reglerad registrering men utifrån olika ingångsvärden. En särskild ordning med så kallad civiläktenskap för såväl par av samma kön som för par av olika kön förordas i två motioner. Med utgångspunkt i principen om statens neutralitet i religiösa frågor förespråkar Lars Ohly m.fl. (v) i motion C238 att regeringen skall lägga fram förslag till lagstiftning som innebär att vigselrätten fräntas Svenska kyrkan och andra trossamfund (yrkande 3). Enligt motionärerna kan en ordning med en s.k. civil vigsel kompletteras med en religiös ceremoni för dem som så önskar. Liknande synpunkter förs fram i motion C332 av Maryam Yazdanfar (s). I motionen begärs ett tillkännagivande om att befria alla religiösa samfund från vigselrätten. Även Maria Wetterstrand m.fl. (mp) förordar i motion So463 en ordning med s.k. civiläktenskap men framhåller samtidigt att det viktigaste är att alla som ges vigselrätt åtar sig att viga alla par oberoende av kön.

Vigselrätten

Idag kan vigsel förrättas både borgerligt av lagfaren domare i tingsrätt, den som länsstyrelsen har förordnat till vigsel- och partnerskapsförrättare eller i samband med en ceremoni som hålls av präst i Svenska kyrkan och sådan präst eller annan befattningshavare i ett annat trossamfund som har förordnande enligt lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan. Behöriga är också bland annat vissa befattningshavare inom utrikesförvaltningen.

Om ett trossamfund vill ha vigselrätt prövas detta enligt 1993 års lag av Kammarkollegiet efter ansökan av trossamfundet. Efter det att ett samfund har fått tillstånd får Kammarkollegiet förordna en präst eller någon annan befattningshavare inom samfundet att vara vigselförrättare. Ett fyrtiotal trossamfund har vigselrätt idag. Det finns i huvudsak tre möjliga modeller för hur vigselrätten kan organiseras. De tre modellerna är vigselrätt, vigselplikt och civilregistrering.

Det finns argument för och emot alla dessa tre modeller och en analys av respektive argument är nödvändig för att kunna göra en sammantagen bedömning av vilken av modellerna som är att föredra.

Den första modellen är att bevara nuvarande ordning med frivillig vigselrätt. Den andra är att införa vigselplikt vilket innebär att alla som innehar vigselrätt är skyldiga att viga alla par som har rätt att ingå äktenskap. Den tredje modellen är istället att ersätta denna med en civilrättslig registrering eller vigsel.

Det finns också andra tänkbara modeller såsom att avskaffa borgerlig vigsel, eller att överlåta helt till individer att sluta vilka former av avtal de vill. Dessa båda sistnämnda är dock inte aktuella utan det är kring de tre huvudmodellerna som diskussionen cirkulerar.

Frivillig Vigselrätt

Frivillig vigselrätt är det som vi Kristdemokrater har förespråkat historiskt sett. Vi har inte sett några egentliga skäl till att ändra nuvarande ordning eftersom vi i huvudsak anser att den fungerat väl. För oss har äktenskapet en särställning och det blir därför naturligt att möjliggöra för dem som önskar ha en ceremoni med eller utan religiösa inslag att ha det. Det är rimligt att vi betror det civila samhället att i de fall par önskar gifta sig inom exempelvis en viss religiös tradition också det juridiska förbundet kan ingås i samband med detta tillfälle. Det som talar för frivillig vigselrätt är dels att det kan anses något krångligt att vissa annars måste ha ett dubbelt förfarande för att gifta sig, dels har dagens modell en bred folklig förankring.

Vigselplikt

De som argumenterar för vigselplikt anför att förrättande av en vigsel innebär en myndighetsutövning. När någon agerar ställföreträdare för staten ska denne göra det i enlighet med vad som är reglerat idag. Om man ska få vigselrätt bör man således också kunna ställa upp på de regler som gäller kring den fullt ut och således inte kunna neka par vigsel av olika skäl. Enligt detta synsätt finns det inget egenvärde i att andra än staten kan förrätta vigslar men heller ingen principiell invändning mot att sådana möjligheter finns, så länge de agerar precis så som staten skulle ha gjort i varje enskilt fall.

Det framförs olika argument mot vigselplikt men sammantaget handlar de om att staten inte ska ha synpunkter på de religiösa samfundens interna angelägenheter och

åsikter. Det finns en risk att staten går in och ställer för många olika krav på exakt hur de ska bete sig och tycka för att få behålla sin vigselrätt. Vissa uttrycker oro för att det i framtiden kommer ske en koppling mellan ett samfunds åsikter och deras eventuella statsbidrag och sätter in frågan om vigselplikt i ett sådant perspektiv.

Avskaffad vigselrätt

Den tredje modellen är en civilrättslig registrering. Denna innebär att de religiösa samfunden inte har någon vigselrätt och att det görs en tydlig åtskillnad mellan den juridiska betydelsen av en vigsel och den (eventuella) religiösa och ceremoniella delen. Staten har i lag gett ett par möjlighet att reglera den juridiska relationen och att registrera denna relation handlar om myndighetsutövning. Därför är det rimligt att staten också helt sköter denna del och att religiösa samfund, eller någon annan, inte agerar som någon typ av förlängd arm till staten. Ett viktigt skäl för att avskaffa vigselrätten är att bättre kunna garantera att alla medborgare behandlas lika. Ingen behöver vända i dörren för att den som ska förrätta vigseln har betänkligheter av exempelvis teologiska skäl. På samma vis är detta ett sätt att hindra staten från att lägga sig i det som borde vara religiösa samfunds interna angelägenheter. Äktenskap och vigsel är för många i grunden begrepp med ett religiöst ursprung. I religionsfriheten ligger vikten av att värna de religiösa samfundens rätt att själva definiera innehållet i centrala teologiska begrepp. För dem som lägger in en religiös betydelse i äktenskapet är vigselceremonin att betrakta som en gudstjänst. Staten ska inte ha synpunkter när hur och för vem gudstjänster anordnas.

Det finns naturligtvis skäl mot att avskaffa vigselrätten, och de måste diskuteras öppet. För många blir det lite krångligare att gifta sig, eftersom de som också vill ha en välsignelseceremoni behöver vända sig till två instanser mot tidigare en instans. Det finns också de som menar att fråntagandet av vigselrätten riskerar att leda till att äktenskapet/giftermålet/den registrerade samlevnaden inte blir mer än ett avtal och att dess roll därmed riskerar att urholkas.

Vad har utredningen sagt?

Utredningen *”Äktenskap för par med samma kön – Vigselfrågor (SOU 2007/17)”* går igenom några argument för och emot de olika modellerna men landar i att den nuvarande ordningen bör behållas samtidigt som äktenskap ska kunna ingås även av samkönade par. Detta beror främst på att det inte anses finnas några egentliga skäl till

förändring. De argument som främst förs fram handlar om opinionen och praktiska skäl. Utredningen avfärdar förslaget om vigselplikt. Enligt utredningen måste det införas vigselplikt för att det ska kunna betraktas som diskriminering att ett trossamfund inte vill viga ett par. Vigselförrättare inom ett trossamfund är skyldiga att följa det trossamfundets interna föreskrifter och det blir således en intern fråga för respektive samfund att hantera den här typen av frågor. Utredningen menar att vigselplikt skulle innebära en för stor inskränkning och att det exempelvis skulle vara omöjligt att avgränsa vigselplikten så att den omöjliggör att vägra viga par av samma kön. Det kan finnas andra skäl till att ett par nekas vigsel i ett trossamfund.

Företrädare för flera samfund har sagt att de kommer att avsäga sig vigselrätten om det blir aktuellt med vigselplikt. Detta anser utredningen vara problematiskt eftersom det i praktiken skulle leda till en övergång till i huvudsak borgerliga vigslar. Eftersom utredningen anser att det finns många skäl som talar emot ett obligatoriskt civiläktenskap anses inte en sådan utveckling vara av godo.

Utredningens remissinstanser uttryckte olika åsikter kring detta ställningstagande och det fanns flera tunga sådana som uttryckte sitt stöd för en civilrättslig registrering eller att det bara bör vara borgerligt ingångna äktenskap som skulle ge civilrättslig verkan.

Propositionens ställningstagande

Regeringens proposition landar utifrån betänkandet *Äktenskap för par av samma kön- vigselfrågor* (SOU 2007/17) i att den frivilliga vigselrätten ska behållas. De huvudsakliga skälen till det är att det skulle innebära en rad praktiska svårigheter att ändra ordningen till en civilrättslig registrering/vigsel och att de flesta anser att nuvarande ordning fungerar. Dessutom skulle det innebära att Sverige skilde ut sig jämfört med övriga nordiska länder.

Regeringen menar dock att dagens ordning att trossamfunden inte är skyldiga att förrätta vigsel ska förtydligas i lag.

Vår sammanvägda åsikt gällande vigselrätten

Det är rätt av utredaren att förorda valfrihet mellan vigsel i trossamfund och borgerlig vigsel. Detta har ett starkt stöd hos allmänheten. Det är också klokt att inte föreslå någon vigselplikt, vare sig för vigselförrättare inom trossamfund eller för samfunden. Propositionens förslag att vi ska behålla nuvarande ordning för vigselrätten har vi

kristdemokrater i sak inget att invända emot, eftersom propositionen inte innehåller något förslag i övrigt om könsneutrala äktenskap.

Redan idag görs betydande delar av handläggningen vid vigsel av statliga myndigheter i myndighetsutövningsprocessen genom hinderprövning (Skatteverket) och utfärdande av äktenskapscertifikat (utfärdas av Skatteverket för svenska medborgare och är avsett för vigsel inför utländsk myndighet). När äktenskap upplöses utförs all myndighetsutövning av statliga myndigheter.

Skulle riksdagen däremot bifalla Kristdemokraternas hemställan om införande av en civilrättsligt reglerad samlevnad bör endast staten ha rätt att viga/registrera. Skälet är dels de religiösa samfundens självbestämmande, dels allas rätt till likabehandling av staten vid myndighetsutövning. De praktiska problem som kan uppstå kring vem som skall sköta förfarandet och exakt hur det ska gå till är inte större än att de går att lösa. Exempelvis vore det rimligt att Skatteverket eller länsstyrelsen representerade staten. Det är viktigt att komma ihåg att nuvarande ordning bara gällt sedan 1951 och att det vi nu föreslår påminner mycket om vad som gällde innan för alla dem som inte gifte sig i Svenska Kyrkan. De som exempelvis var baptister gifte sig borgerligt för att sedan ingå äktenskap under en gudstjänst i sitt eget religiösa sammanhang.

Internationellt

Samtidigt som den svenska utredningen gjordes tillsattes en utredning i Frankrike. Denna hade barnperspektivet i fokus, till skillnad från den svenska som gjordes utifrån ett vuxenperspektiv. Den franska kommissionsrapporten lyfter fram äktenskapets symbolvärde: ”kravet på att utvidga äktenskapet således härrör från ett annat resonemang: det handlar om att, genom bekräftelsen av alla pars lika rättigheter, erhålla ett slags socialt erkännande”. Detta, fortsätter rapporten, ”kan tyckas paradoxalt i en tid då äktenskapet inte längre utgör en obestridlig social norm vare sig för par eller ens för familjer”. Det rättsliga skyddet påverkas inte även om man behåller två begrepp. Den franska utredningen kom också utifrån barnperspektivet fram till en annan slutsats nämligen att behålla äktenskapet som samlevnadsform för en man och en kvinna skulle gälla också fortsättningsvis och att man avsåg förstärka det registrerade partnerskapet. Internationellt sett kan det bli problematiskt om Sverige inför en könsneutral äktenskapsbalk. Detta påtalas också av flera remissinstanser. De internationella komplikationer som kan uppstå illustreras av att det redan i nuläget är problem med registrerat partnerskap på våra ambassader runt om i världen. Vissa stater motsätter sig

sådana förrättningar och har lagar som inte tillåter dem. I en del länder har inställningen varit att registrering av partnerskap skulle betraktas som en legalisering av en kriminell handling. I andra länder har inställningen varit att registrering av partnerskap är olaglig eller på annat sätt strider mot rättsordningen eller familjerättslagstiftningen.

Hittills är det få länder i världen som har könsneutrala äktenskapslagar. I dagsläget är det endast Nederländerna (2001), Belgien (2003), Spanien (2005), Kanada (beslut gällande hela Kanada togs 2005), Sydafrika (2006), Norge (2009) samt delstaterna Massachusetts och New Jersey i USA som har sådana lagar. I Nederländerna och Belgien saknar kyrkorna vigselrätt. Det bör tilläggas att man i dessa länder tidigare inte haft möjlighet till registrerat partnerskap. (I Kanada kunde partnerskapsregistrering ske på provinsial nivå. Det i Spanien tidigare registrerade partnerskapet är inte jämförbart med svenskt partnerskap eftersom det endast medförde begränsade rättigheter och rättsverkningar.) Undantaget är Nederländerna där alla par, både homo- och heterosexuella, kan välja mellan att ingå samboavtal, registrera partnerskap eller gifta sig. Sydafrika tog beslut år 2005 att införa en ordning med äktenskap för par med samma kön och registrerat partnerskap som alternativ.

Det bör nämnas att i länder som Spanien, Frankrike, Tyskland och Brasilien handlar det om att man först gifter sig civilrättsligt för att sedan om man så önskar ha en religiös välsignelseceremoni.

Förespråkare för ett införande av en könsneutral äktenskapsbalk menar ibland att det skulle bli lättare för homosexuella att få sin relation accepterad utomlands om samlevnadsformen kallades för äktenskap i stället för registrerat partnerskap. Det är osannolikt. Internationellt sett kan det bli problematiskt om Sverige inför en könsneutral äktenskapsbalk. Hittills är det få länder som har en sådan ordning och många länder accepterar inte homosexuella äktenskap. Ett homosexuellt par som ingått äktenskap i Sverige kan upptäcka att det inte alls har samma rättsverkningar om de bosätter sig eller vistas i ett annat land.

Införandet av civilrättsligt reglerad samlevnad är enda sättet att garantera att alla par som vill gifta sig behandlas lika och är också en rimlig konsekvens av delningen mellan kyrka och stat. Genom att återföra äktenskapsbegreppet till det civila samhället respekterar vi dess djupa kulturella och religiösa innebörd. I många länder världen över gäller redan civilrättsligt reglerad samlevnad och där har det inte framkommit några påtagliga olägenheter med detta system.

Stockholm den 21 januari 2009

Stefan Attefall (kd)

Inger Davidson (kd)

Dan Kihlström (kd)

Mikael Oscarsson (kd)

Chatrine Pålsson Ahlgren (kd)

Else-Marie Lindgren (kd)

Yvonne Andersson (kd)